

3. Журавель В. А. Автоматизовані інформаційні системи як засіб забезпечення ефективності досудового розслідування. Теорія та практика судової експертизи і криміналістики. Харків : Право, 2015. Вип. 15. С. 13–21.

Дудко Ольга Василівна,

аспірант докторантури та ад'юнктури
Національної академії внутрішніх справ

НЕКВАЛІФІКОВАНА ДІЯЛЬНІСТЬ ЗАХИСНИКА: ЧИ ІСНУЄ ПАНАЦЕЯ?

Справедливість у кримінальному судочинстві неможлива без дотримання прав усіх осіб, які у ньому беруть участь. Захист, як один із видів адвокатської діяльності у кримінальному провадженні, що передбачений п. 5 ч. 1 ст. 1 Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність», є багатоаспектним поняттям, що містить у собі як процесуальні, так і організаційні характеристики [1]. Правильна та сумлінна організація захисної діяльності має велике значення для оцінювання якості наданої правової допомоги підзахисному та результатів усього процесу в цілому [2, с. 152].

Багато в чому професіоналізм і кваліфікованість надання юридичної допомоги залежить від активності адвоката в кримінальному процесі. Адвоката-захисника можна віднести до важливих професійних суб'єктів кримінально-процесуального доказування з певними обмеженнями в правах і можливостях його участі у збиранні доказів, в порівнянні зі стороною обвинувачення [3, с. 128].

У процесі здійснення захисту у кримінальному провадженні адвокат формує позицію, яка в залежності від свого змісту передбачає різний обсяг пізнавальної та практичної активності. Позиція може зумовити стратегію, спрямовану лише на критику сторони обвинувачення, або може передбачати встановлення захисником усіх можливих обставин, сприятливих для підозрюваного, обвинуваченого, незалежно від пізнаного стороною обвинувачення. У будь-якому випадку підзахисному повинна бути надана кваліфікована юридична допомога. З цього приводу доцільним вважаємо співвіднести учинення захисником дій з поняттям кваліфікованої або некваліфікованої юридичної допомоги.

Корінне оновлення кримінально-процесуального законодавства і законодавства про адвокатуру і адвокатську діяльність свідчить про підведення певного підсумку багаторічної дискусії вчених-правознавців і юристів-практиків про шляхи удосконалення правового

інституту захисту, що, однак, не поклато кінець проблемам, які існують у даній сфері. Викладене, насамперед, стосується проблеми пасивної позиції захисника при здійсненні кримінально-процесуального доказування, що може свідчити про окремі випадки здійснення ними некваліфікованого і непрофесійного захисту [4, с. 12].

На наш погляд, пасивний захист насамперед свідчить про таку процесуальну бездіяльність захисника під час досудового розслідування, при якій ним, в першу чергу, не використовуються процесуальні повноваження, передбачені ст. 47 КПК України.

Подекуди діяльність захисника зводиться до мовчазного підписування протоколів. В окремих випадках він фактично не здійснює захист під час досудового розслідування, що є вигідним для органів кримінального переслідування. Судово-прокурорська практика виходить з тієї аксіоми, що якщо в ході досудового розслідування приймав участь захисник, то порушення права на захист не було. Тому можна сказати, що на сьогоднішній день непрофесійний захист є виключно проблемою підозрюваного, обвинуваченого, який іноді обирає собі захисника на свій страх і ризик.

З іншого боку, захисник після його залучення має право відмовитися від виконання своїх обов'язків лише у випадках: якщо є обставини, які згідно з КПК виключають його участь у кримінальному провадженні; незгоди з підозрюваним, обвинуваченим щодо вибраного ним способу захисту, за винятком випадків обов'язкової участі захисника; умисного невиконання підозрюваним, обвинуваченим умов укладеного з захисником договору, яке проявляється, зокрема, у систематичному недодержанні законних порад захисника, порушенні вимог КПК тощо; якщо він свою відмову мотивує відсутністю належної кваліфікації для надання правової допомоги у конкретному провадженні, що є особливо складним (ч. 4 ст. 47 КПК України) [5].

Випадки пасивного захисту також досить часто зустрічаються в судах. Беручи участь в судовому засіданні, захисник не ставить запитання допитуваним судом і стороною обвинувачення особам, за виключенням питання обвинуваченому про склад сім'ї та стан здоров'я. Коли виникає необхідність заявити клопотання, він не заявляє жодного, а погоджується з усіма клопотаннями прокурора, в тому числі і з оголошенням показань свідків, що викривають підзахисного. Виступаючи в дебатах, захисники обмежуються стандартними репліками, а після проголошення обвинувального вироку, відмовляються його оскаржити в апеляційному порядку. Цілком очевидно, що своєю бездіяльністю захисник надає довірительну «ведмежу» послугу. Фактично за такого «захисту» підсудний залишається без захисника [6, с. 21-22].

На нашу думку, пасивний захист необхідно розглядати як один з видів порушення конституційного права громадян, які зазнали кримінального переслідування, на захист з витікаючими цього наслідками. Необхідно погодитись з Т.Б. Вільчик, що на практиці не завжди легко буде довести вину адвоката у порушенні зобов'язань за договором про надання правової допомоги. Наприклад, щоб зробити висновок, що помилка адвоката призвела до незаконного рішення, необхідно довести, що існує причинно-наслідковий зв'язок між діями (бездіяльністю) адвоката і винесенням незаконного рішення у справі [7, с. 120].

Водночас, варто застерегти й від надмірної активності захисника, яка подекуди супроводжується порушенням законодавчих приписів та морально-етичних норм. Так, за окремими даними адвокати досить часто (65%) вдаються до незаконних способів обстоювання інтересів підзахисного, при цьому не дотримуючись своїх прав та обов'язків, а в окремих випадках прямо вчиняючи злочин [8, с. 114].

На наш погляд, цю ситуацію можна змінити насамперед шляхом проведення комплексу заходів, спрямованих на підвищення рівня професійної підготовки адвокатів, удосконалення механізму притягнення їх до відповідальності у разі несумлінного виконання повноважень.

Список використаних джерел

1. Про адвокатуру та адвокатську діяльність: Закон України від 05 липня 2012 р. № 5076-VI. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/5076-17/page2>. (Дата звернення 12.02.2019).
2. Липівська О. А. Організаційно-правові засади захисної діяльності адвоката у кримінальному процесі України. *Вісник кримінального судочинства* № 2/2016. С. 152–158.
3. Адвокат в уголовном процессе: учеб. пособ.; под ред. Н.А. Колоколова. 2-е изд., перераб. и доп. М.: ЮНИТИ-ДАНА: Закон и право, 2010. 375 с.
4. Буробин В. Н. Адвокатская деятельность: учебн.-практ. пособ.; 2-е изд., перераб. и доп. М.: ИКФ ЭКМОС, 2003. 623 с.
5. Кримінальний процесуальний кодекс України: Закон України від 13 квітня 2012 р. № 4651-VI. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/4651-17>. (Дата звернення 10.02.2019).
6. Пассивная защита нарушает права граждан. *Бизнес-адвокат*. 2005. № 24. С. 21–24.
7. Вільчик Т. Б. Дисциплінарна та цивільно-правова

відповідальність адвокатів. *Інформація і право*. 2015. № 3. С. 115–122.

8. Самойленко О. Криміналістичний аналіз протиправних дій адвоката під час здійснення ним професійних обов'язків у кримінальній справі. *Юридична Україна*. 2011. № 1. С. 113–117.

Ергард Наталія Миколаївна,

асистент кафедри судової медицини та медичного права Національного медичного університету імені О. О. Богомольця, кандидат медичних наук

ПРОБЛЕМНІ ПРАВОВІ ПИТАННЯ ВИЗНАЧЕННЯ ВІДСОТКУ ВТРАТИ ЗАГАЛЬНОЇ ПРАЦЕЗДАТНОСТІ ПІД ЧАС ПРОВЕДЕННЯ СУДОВО-МЕДИЧНОЇ ЕКСПЕРТИЗИ

Судово-медична експертиза потерпілих, обвинувачених, підозрюваних та інших осіб займає є одне з провідних місць в роботі судово-медичного експерта та дозволяє встановлювати ступінь тяжкості тілесних ушкоджень не лише за тривалістю розладу здоров'я, але й визначати втрату загальної працездатності, що допомагає органам досудового розслідування у розслідуванні злочинів, спрямованих проти життя та здоров'я населення України.

Встановлення втрати загальної працездатності під час проведення судово-медичного освідування особи проводиться у випадках визначення наслідків перенесених травм. В залежності від ступеня вираженості патологічних змін, які настали лише внаслідок отриманої раніше травми встановлюється розмір втрати загальної працездатності за умов об'єктивного підтвердження травми органу чи порушення його функції. Іноді порушення функції органу відбувається не внаслідок перенесеної травми, а порушена раніше в результаті будь-якого захворювання. Тому судово-медичний експерт повинен визначити причинно-наслідковий зв'язок між отриманою травмою та порушенням функції органу.

При встановленні втрати загальної працездатності судово-медичний експерт визначає відсоток порушення функції органу та системи. Так, наприклад, перелом одного ребра без ушкодження внутрішніх органів відповідає 5 % втрати загальної працездатності, перелом кожного наступного ребра оцінюється в 3 %. Таким чином, перелом одного ребра без ушкодження внутрішніх органів відповідає легким тілесним ушкодженням, однак, якщо потерпіла особа отримала переломи 5 ребер, то дані ушкодження будуть відповідати тілесним ушкодженням середнього ступеня тяжкості за критерієм втрати